

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Механіко-математичний факультет
Кафедра математичної економіки, економетрії,
фінансової та страхової математики

Затверджено

на засіданні кафедри математичної
економіки, економетрії, фінансової та
страхової математики
механіко-математичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 12 від 30 серпня 2022 р.)

Завідувач кафедри

проф. Кирилич В. М.

Силабус з навчальної дисципліни
«Дослідження операцій»,
що викладається в межах ОПП Математична економіка та економетрика
другого (магістерського) рівня вищої освіти для здобувачів із спеціальності
111 – математика, спеціалізації математична економіка та економетрика.

Назва дисципліни	Дослідження операцій
Адреса викладання дисципліни	вул. Університетська, 1, 79-000, м. Львів, Механіко-математичний факультет ЛНУ ім. Івана Франка
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Механіко-математичний факультет, кафедра математичної економіки, економетрії, фінансової та страхової математики
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	11 – математика і статистика; 111 – математика; спеціалізація математична економіка та економетрика
Викладачі дисципліни	Кирилич Володимир Михайлович, д. ф.-м. н., професор, завідувач кафедри математичної економіки, економетрії, фінансової та страхової математики
Контактна інформація викладачів	Електронна пошта: volodymyr.kyrylych@lnu.edu.ua, веб-сторінка: https://new.mmf.lnu.edu.ua/employee/kyrylych-v-m
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення практичних занять (за попередньою домовленістю та за умови проведення аудиторних занять). В іншому випадку можливі он-лайн консультації через Zoom чи MSTeams. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Дослідження операцій» є нормативною дисципліною із спеціальності 111 – математика для освітньої програми математична економіка та економетрика підготовки магістра, яка викладається в I семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS)
Коротка анотація дисципліни	Навчальну дисципліну розроблено так, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб розв'язувати математичні моделі соціально-економічних процесів. Тому в дисципліні представлено як огляд концепцій побудови відповідних моделей, так і процесів та інструментів, які потрібні для моделювання, числового розв'язування й аналізу одержаних результатів.
Мета та цілі дисципліни	Метою вивчення нормативної дисципліни «Дослідження операцій» є ознайомлення студентів із завданнями практичних проблем, що виникають, оволодіння сучасними підходами та інструментами для моделювання соціально-економічних систем, їхнього аналізу, одержання числових результатів та їх верифікація.
Література для вивчення дисципліни	1. Моклячук М. П., Ямненко Р. Є. (2007). Лекції з теорії вибору та прийняття рішень : Навчальний посібник/ К.: Київський університет. 256с. 2. Катренко А. В. (2014). Дослідження операцій: Підручник. Львів: «Магнолія». 352 с. 3. Taha, H. A. (2007). Operation Research. 8 th Ed. Pearson Education, Inc., NJ, 838P. 4. Кирилич В. М., Козицький В. А. (2012). Дослідження операцій. Моделі та задачі. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 140 с.
Обсяг курсу	120 годин. З них: 64 години аудиторних занять (32 години лекцій і 32 години практичних занять) та 56 год. самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	Після завершення цього курсу студент буде: <ul style="list-style-type: none"> – Знати теоретичні аспекти моделювання соціально -економічних процесів засобами лінійного та нелінійного програмування. – Вміти застосовувати основні методи дослідження операцій та теорії прийняття рішень для розв'язування конкретних математичних моделей економічних та соціальних процесів

	Курс забезпечує набуття таких компетентностей та програмних результатів навчання: ЗК1-2, ЗК7, ФК5, ФК9, ФК10, ПРН1, ПРН11, ПРН14, ПРН16, ПРН18-19.
Ключові слова	Дослідження операцій, математична модель, лінійне програмування, транспортні моделі, симплекс-метод, потоки та мережі, масове обслуговування
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій, лабораторних робіт та консультації для кращого розуміння тем
Теми	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проблеми та задачі дослідження операцій та теорії прийняття рішень. 2. Багатокритерійні задачі. 3. Розв'язування задач лінійного програмування симплекс-методом . 4. Задачі про розподіл ресурсів 5. Задачі про перевезення 6. Двоїстий критерій оптимальності 7. Задачі оптимізації на мережах. 8. Задачі з цілочисельними змінними 9. Булеве програмування 10. Моделі управління запасами 11. Стохастичні моделі управління запасами 12. Динамічне програмування 13. Принцип оптимальності 14. Метод функціональних рівнянь 15. Динамічні моделі управління 16. Чисельні методи знаходження оптимальних розв'язків 17. Умови Куна-Таккера
Підсумковий контроль, форма	Іспит в кінці семестру Іспит – письмовий
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з математичного аналізу, лінійної алгебри, диференціальних рівнянь тощо, достатніх для сприйняття категоріального апарату дослідження операцій, розуміння джерел чисельних методів розв'язування задач лінійного та нелінійного програмування.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, практичні заняття, дискусії, консультації.
Необхідне обладнання	Використання ноутбуку, доступ до інтернету, Office 365

<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні/самостійні тощо: 25% семестрової оцінки: максимальна кількість балів 25; • контрольні заміри (модулі): 25% семестрової оцінки: максимальна кількість балів 25; • іспит: 50% семестрової оцінки: максимальна кількість балів 50. <p>Загалом протягом семестру 100 балів.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів мтановлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, несаєжно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заніття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків, визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заніттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до екзамену (чи питання до контрольної роботи)</p>	<p>Дослідження операцій</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Задачі лінійного програмування. Допустимі множини розв'язків та їхні властивості. Опуклі множини. Симплекс-метод. Критерій оптимальності. Геометрична інтерпретація. 2. Метод великих штрафів та двоїстий метод. 3. Пряма та двоїста задачі лінійного програмування. Двоїстий критерій оптимальності. 4. Задачі оптимізації на мережах. 5. Пошук початкового опорного плану транспортної задачі. 6. Метод потенціалів. Розв'язування транспортних задач. Задача із проміжними пунктами перевезення. 7. Мережі. 8. Задача про пошук максимального потоку. Теорема Форда-Фалькерсона. 9. Задача про багатополісний найкоротший маршрут. Алгоритм Флойда. 10. Задачі із цілочисельними змінними. Метод Гомори. Нерівність Гомори. 11. Структура та основні складові методу розгалуження та границь.

	<p>12. Задача про наплечник. 13. Задача булевого програмування. Алгоритм Балаша. 14. Задача про комівояжера. 15. Задачі нелінійного програмування. Теорема Куна-Таккера та її застосування. 16. Задачі динамічного програмування. Метод рекурентних співвідношень.</p> <p>Література. 1. Taha, H. A. (2007). Operation Research. 8th Ed. Pearson Education, Inc., NJ, 838P. 2. Моклячук М. П. Лекції з теорії вибору та прийняття рішень / М. П. Моклячук, Р. Є. Ямненко.– К.: Київський університет, 2007.– 253с. 3. Катренко А. В. Дослідження операцій: підручник / А. В. Катренко. – Львів: Магнолія, 2014. – 352с. 4. Кирилич В. М. Дослідження операцій. Моделі та задачі: текст лекцій / В. М. Кирилич, В. А. Козицький. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 140 с. 5. Зайченко Ю. П. Дослідження операцій: підручник / Ю. П. Зайченко. – К.: ЗАТ “Віпол”, 2000. – 217с. 6. Лугінін О. Є. Економіко-математичне моделювання: навчальний посібник / О. Є. Лугінін, В. М. Фомишина. – К.: Знання, 2011. – 342с. 7. Kasana H. Introductory operations Research. Theory and Applications / H. Kasana, K. Kumaz.– Springer, 2004. – 307p. 8. Бартіш М. Я. Дослідження операцій. Частина I–V / М. Я. Бартіш, І. М. Дудзяний.– Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2004–2011. 9. Козицький В. А. Опуклі структури, методи оптимізації та їхнє застосування в економічному аналізі: підручник / В. А. Козицький.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені І. Франка, 2008. – 448 с. 10. Савченко О. Г. Економіко-математичне моделювання / О. Г. Савченко.– Н. В. Валько, Л. В. Кузьмич.– Херсон: Колос, 2011.– 179с.</p>
Опитування	Анкет-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенні курсу.

Схема курсу

Ти ж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота	Література, *** Ресурси в інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
1	Проблеми та задачі дослідження операцій та теорії прийняття рішень.	лекція, практична	Taha, H. A. (2007). Operation Research. 8 th Ed. Pearson Education, Inc., NJ, 838P. Кирилич В. М. Дослідження операцій. Моделі та задачі: текст лекцій / В. М. Кирилич, В. А. Козицький. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 140 с. Моклячук М. П. Лекції з теорії вибору та прийняття рішень / М. П. Моклячук, Р. Є. Ямненко. – К.: Київський університет, 2007. – 253с	Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
2	Багатокритерійні задачі.	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
3	Розв'язування задач лінійного програмування симплекс-методом .	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
4	Задачі про розподіл ресурсів	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
5	Задачі про перевезення	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
6	Двоїстий критерій оптимальності	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
7	Задачі оптимізації на мережах.	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
8	Задачі з цілочисельними змінними	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
9	Булеве програмування	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
10	Моделі управління запасами	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
11	Стохастичні моделі управління запасами	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
12	Динамічне програмування	лекція, практична		Опрацювати питання лекції,	

				практичної 4 год	
13	Принцип оптимальності	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
14	Метод функціональних рівнянь	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
15	Динамічні моделі управління	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	
16	Чисельні методи знаходження оптимальних розв'язків. Умови Куна-Таккера	лекція, практична		Опрацювати питання лекції, практичної 4 год	